

Koninklijke
Kentalis

Kinderen met specifieke taalstoornissen

Trends en topics

Ellen Burger & Gertje de Wijkerslooth, 25 januari 2013

Kinderen met **specifieke taalstoornissen** vanuit **diagnostisch perspectief**

1. kind met een taalstoornis
2. mogelijke verklaringen
3. meertaligheid
4. prognose
5. lezen

Specifieke taalstoornis

- taalstoornis staat voorop
- niet het gevolg van andere stoornis
- ‘it runs in families’:
genetische component

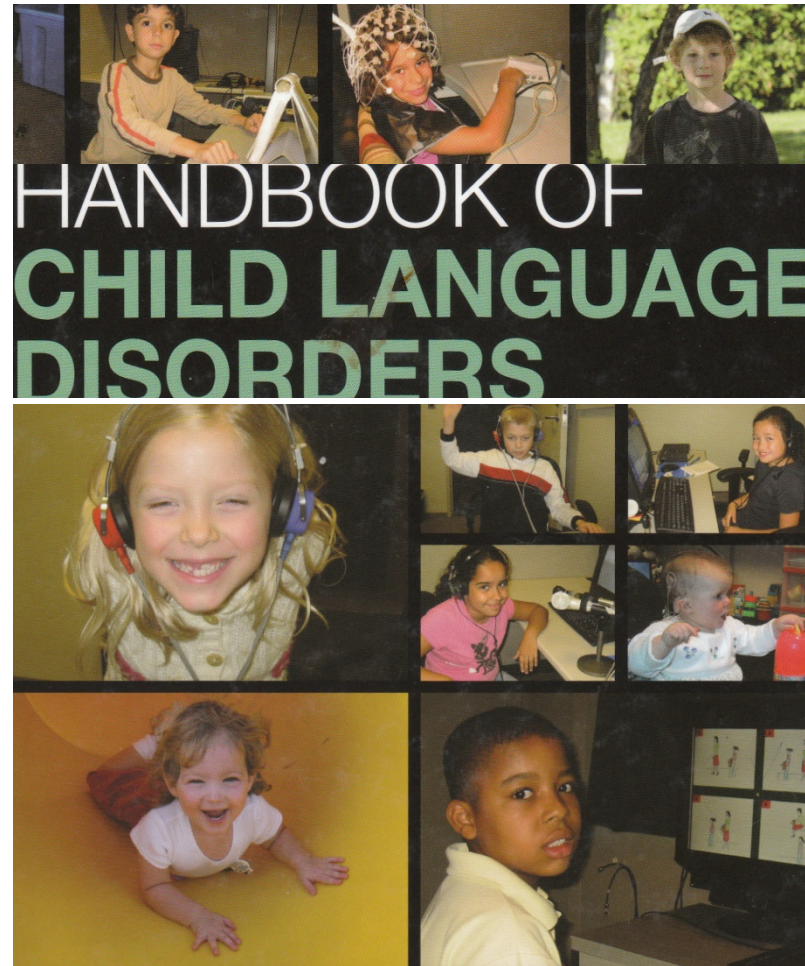
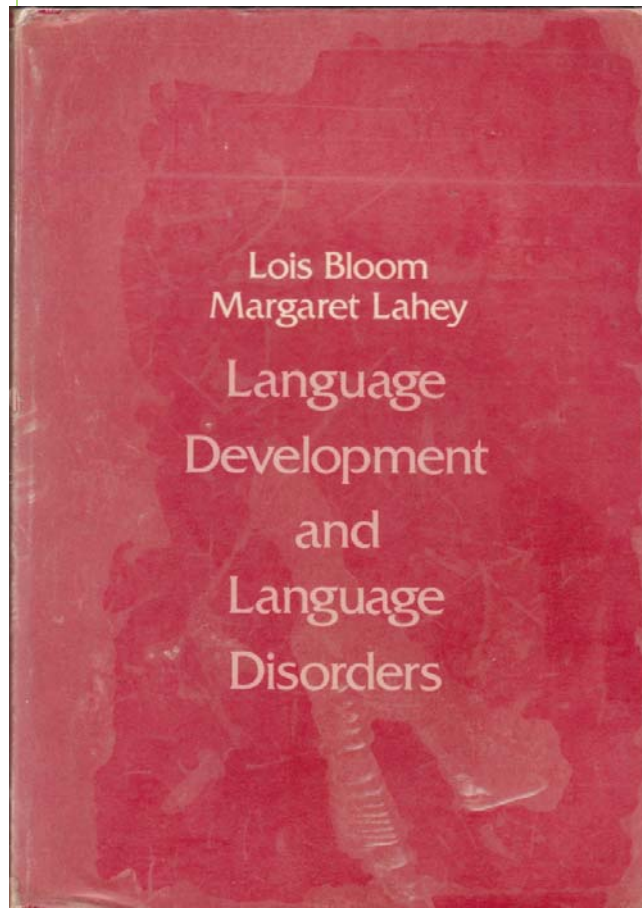

Floris, 8 jaar, specifieke taalstoornis

- vanaf 4 jaar cluster-2
- SON IQ 99
- taalprobl. op alle niveaus:
 - fonologie
 - morfosyntax
 - semantiek
 - pragmatiek

Benadering van taalstoornissen in 30 jaar

Benadering van taalstoornissen

- **Bloom & Lahey, 1978:** *"there are, as yet, no data that support the idea that increasing skills in auditory recall leads to improvement in language skills. On the contrary, whatever evidence that is available **does not support** the notion that **deficiencies in auditory sequential recall are responsible for deficiencies in vocabulary or syntactic skills** (...) It would seem that the dominant theme and goals of a remedial program for children with a language disorder should be the meaningful use of language"*
- **Schwartz, 2009:** *"a large body of evidence has revealed **limitations in speech perception, working memory, and slowed reaction times**, as well as suggestions that children with SLI have **deficits in attention and various executive functions** (...) An approach that focuses on the fundamental cognitive functions underlying child language disorders may point us in new directions in the development of assessment and intervention techniques"*

Verklaringen voor taalstoornissen (1)

- Problemen met *spraakperceptie*: problemen met waarnemen van grenzen tussen fonemen (categorische perceptie)
- verband met outputproblemen? bv. verband met fonologische problemen
- Tekorten in het *fonologisch werkgeheugen*
- Diagnostisch onderzoek met nonwoordrepetitietaak
- Relatie NWR en lexicale ontwikkeling

Verklaringen (2)

- *werkgeheugenbeperkingen*. Kind met beperkt werkgeheugen heeft problemen met zinnen die linguïstisch complex zijn.
- Diagnostisch onderzoek met zinnen die morfosyntactisch steeds complexer worden
- **Reactietijden** kinderen met specifieke taalstoornissen vertraagd
- Duidt op *vertraagde cognitieve verwerking* van informatie, vooral verwerking van talige informatie.
- **Verwerkingsnelheid en verbaal werkgeheugen** verklaren samen bijna 2/3 van de taalprestaties.

Verklaringen (3)

- Tekorten in **aandacht, inhibitie, werkgeheugen**:
 - Mogelijk hebben kinderen met taalstoornissen moeite met het onderdrukken van irrelevante linguïstische informatie
 - Door tekorten in aandacht of werkgeheugen kan woordinformatie niet of te laat beschikbaar komen
 - Door tekorten in aandacht en werkgeheugen verlopen taalverwerkingsprocessen niet goed
- ↑
- Het gaat hier om cognitieve vaardigheden die niet exclusief binnen het talige domein werkzaam zijn

Verklaringen (4)

- mogelijk **verminderd vermogen voor statistisch** leren op basis van de distributionele eigenschappen van de waargenomen taal

Niet één verklaring voor specifieke taalstoornissen

- Factoren zoals....
aandacht, spraakperceptie, de opbouw van fonologische representaties, snelheid van verwerking van informatie en mogelijkheid tot het afleiden van patronen (binnen de taal)
.... hebben invloed op tempo taalverwerving
- Bij kinderen met specifieke taalstoornissen wordt leren van de taal beperkt door een cluster factoren; we weten niet hoe die factoren zich tot elkaar verhouden.

Consequenties voor diagnostiek en advisering

- Diagnostiek: Let op foneemperceptievaardigheden en (fonologisch) werkgeheugen; observeer vaardigheid van kinderen om complexe linguïstische informatie te verwerken.
- In advisering betreffende de behandeling aandacht voor:
 - optimaliseren omstandigheden i.v.m. zwakke aandacht / zwak werkgeheugen
 - versterken van perceptieve vaardigheden,
 - vertragen van het taalaanbod en
 - vaker laten horen van hetzelfde woord of dezelfde zin zonder dat het aanbod 'elkaar overlapt'
- Bijvoorbeeld: zinspatronen aanbieden via een auditief bombardement
- Oefenen auditieve discriminatie minimale paren
- Fonologisch inprenten van nieuwe woorden (zeker 15 x)
- Kinderen gericht laten luisteren naar talige contrasten, bv. verleden tijd

Meertaligheid, topics

- Europees netwerk verzamelt onderzoeksinstrumenten in verschillende talen voor diagnostiek bi-SLI (www.bi-sli.org/)
 - syntactische en morfologische aspecten per taal die markeerders kunnen zijn van specifieke taalstoornissen; hiervoor worden uitlokkings taken per taal ontwikkeld
 - zinsherhaaltaken, taalspecifiek
 - non-woord repetitie taken, specifiek voor fonologische eigenschappen van de testtaal
 - McArthur-CDI, voor 33 talen bewerkt
 - niet-talige taken rond executieve functies
- Doel Europees netwerk:
instrumenten verzamelen voor diagnostiek taalstoornissen bij meertalige kinderen
- Nieuwe groep tolken opgeleid voor kindertaalonderzoek (15 tot 20 tolken vers opgeleid; Blumenthal)
- Website www.meertaligheidentaalstoornissen.wikispaces.com/ met uitleg over kenmerken van verschillende talen

Consequenties voor diagnostiek en advisering

- Houd de eindproducten op de Europese site in de gaten (2013: www.bi-sli.org/). Gebruik ze bij de diagnostiek van meertalige kinderen.
- Neem kennis van de open richtlijnen voor diagnostiek meertalige kinderen Kentalis
- Gebruik de CDI's van andere talen bij de diagnostiek van jonge kinderen
- Onderzoek in de eigen taal met hulp van een opgeleide tolk
- Gebruik de genoemde website van de VU om bijvoorbeeld interferentieverschijnselen op te sporen

Prognose

- prognose bij taalstoornissen minder rooskleurig
kennis over prognose van belang bij verwijzing
- deel van de jongere kinderen met spraak-taalproblemen komt over de taalstoornis heen
- na achtste jaar nog steeds een taalstoornis? > gaat niet meer over
- kinderen met taalstoornissen: lagere overall leerresultaten
- Echter: non-verbaal IQ hoger > gunstiger prognose qua scholing
- Risico op problemen in sociaal-emotionele sfeer
- Risico op psychiatrische stoornissen in puberteit en adolescentie

Consequenties voor diagnostiek en advisering

- Verwijzen naar een goede logopedist; merk je een duidelijk resultaat na strikt 3 maanden logopedie > logopedie doorzetten; anders doorverwijzen naar vroegbehandeling / cluster-2 onderwijs = specifiek taal aanbod
- Ernstige fonologische spraakstoornis verwijzen
 - naar goede gespecialiseerde logopedist
 - of *tijdelijk* naar cluster-2 onderwijs
- Morfosyntactische stoornis expressief: verwijzen voor doelgerichte logopedie
- Taalbegrips- én taalproductiestoornis > zo snel mogelijk therapie bieden en zo mogelijk met voorrang doorverwijzen naar vroegbehandeling / cluster-2 onderwijs

Lezen

- Grootste risico op leesproblemen bij kinderen met een taalstoornis in combinatie met een fonologische stoornis
- 30 tot 50 % ki. met taalstoornissen krijgt leesproblemen
- Aard en ernst van de morfosyntactische / semantische / pragmatische problemen van een kind met een taalstoornis hebben geen relatie met het wel of niet ontstaan van leesproblemen
- Belangrijkste voorspeller voor leesproblemen: benoemsnelheid
- Nonwoordrepetitie taak ook belangrijke voorspeller
- Fonemisch bewustzijn is geen voorspeller voor leesproblemen

Consequenties voor diagnostiek en advisering

- Risico op ontstaan leesproblemen tijdig aan ouders uitleggen
- Adviseren om expliciet en doelgericht fonemisch bewustzijn te trainen bij kleuters met specifieke taalstoornissen
- Benoemsnelheid: easy to measure, hard to train...
- Interventies gericht op sneller decoderen > sleeplezen; RAP naast RALFI?
- Begrijpend lezen hangt wel samen met ontwikkeling van semantische/morfosynt / pragmatische vaardigheden

Tot slot

- divers lopend onderzoek rond kinderen met specifieke taalstoornissen
- belangrijk om bij te blijven als diagnosticus
- verschuiving van focus op outputproblemen van kinderen naar verwerking van input; levert andere ideeën op over best passende therapie

www.burgerscheffer.nl

g.dewijkerslooth@kentalis.nl

Geraadpleegde literatuur, enkele verwijzingen

- Bishop, D. V. M., McDonald, D., Bird, A., & Hayiou-Thomas, M. E. (2009). Children who read words accurately despite language impairment: Who are they and how do they do it? *Child Development, 80*, 593-605.
- Blumenthal, M. (2012). *Richtlijn multidisciplinaire (spraak en taal)diagnostiek van meertalige kinderen met of zonder gehoorverlies*. Pontem Kentalis.
- Broomfield, J. & Dodd, B. (2011). Is speech and language therapy effective for children with primary speech and language impairment? Report of a randomized control trial. *International Journal of Language & Communication Disorder, 46*, 628-640.
- Clegg, J. , Hollis, C., Mawhood, L. & Rutter, M. (2005). Developmental language disorders, a follow-up in later adult life. Cognitive, language and psychosocial outcomes. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 46*, 128-149.
- Conti-Ramsden, G., & Durkin, K. (2007). Phonological short-term memory, language and literacy: Developmental relationships in early adolescence in young people with SLI. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 48*, 147-156.
- Conti-Ramsden, G. (2008). Heterogeneity of specific language impairment in adolescent outcomes. In: Norbury et al (2008). *Understanding Developmental Language Disorders: from theory to practice*. New York: Psychology Press.
- De Bree, E., Wijnen, F., & Gerrits, E. (2010). Non-word repetition in Dutch children at-risk of dyslexia and children with SLI: Results of the follow-up study. *Dyslexia, 16*, 36-44.
- Gerrits, E. & Niel, E. van (2012). Taalachterstand of Taalontwikkelingsstoornis? Dysfasie, ESM, SLI of taalstoornis. *Logopedie en Foniatrie, 11*, 6-11.
- Kohnert, K. (2008). *Language disorders in bilingual children and adults*. San Diego / Oxford / Brisbane: Plural Publishing Inc.
- Law, J. Garrett, Z. & Nye, Ch. (2004). The efficacy of treatment for children with developmental speech and language delay/disorder: A meta-analysis. *Journal of Speech, Language and Hearing Research, 46*, 1324-1339.
- Leonard, L. B. (1998). *Children with specific language impairment*. Cambridge: MacKeith Press.
- Leonard, L. B., Weismer, S. E., Miller, C. A., Francis, D. J., Tomblin, J. B. & Kail, R. V. (2007). Speed of processing, working memory, and language impairment in children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 50*, 408-428.
- Marton, K. (2008). Visuo-spatial processing and executive functions in children with specific language impairment. *International Journal of Language and Communication Disorders, 43*, 181-200.
- Marton, K., & Schwartz, R. G. (2003). Working memory capacity and language processes in children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 46*, 1138-1153.
- Nijland, L. (2009). Speech perception in children with speech output disorders. *Clinical Linguistics & Phonetics, 23*, 222-239.
- Paradis, J., Genesee, F. & Crago, M. (2011). *Dual language development & disorders, A handbook on bilingualism & second language learning*. Second edition. London: Paul H. Brookes Publ. Co.
- Parigger, E. M., & Rispens, J. E. (2010). De relatie tussen non-woord repetitie en leesvaardigheid bij kinderen met een specifieke taalontwikkelingsstoornis. *Stem-, Spraak- en Taalpathologie, 16*, 224-238.
- Pennington, B. F., & Bishop, D. V. M. (2009). Relations among speech, language, and reading disorders. *Annual Review of Psychology, 60*, 283-306.
- Rispens, J. & Baker, A. (2012). Nonword Repetition: the relative contributions of phonological short-term memory and phonological representations in children with language and reading impairment. *Journal of Speech, Language and Hearing Research, 55*, 683-694.
- Schwartz, R. G. (2009). Specific language impairment. In R. G. Schwartz (Ed.), *Handbook of child language disorders* (pp. 3–43). New York: Psychology Press.
- Stothard, S., Snowling M., Bishop, D., Chipchase, B., & Kaplan, C. (1998). Language-impaired Preschoolers: a follow-up into adolescence. *Journal of Speech, Language and Hearing Research, 41*, 407- 418.
- Vandewalle, E., Boets, B., Ghesquière, P., & Zink, I. (2009). Who is at risk for dyslexia? Phonological processing in five- to seven-year-old Dutch-speaking children with SLI. *Scientific Studies of Reading, 14*, 58-84.